

Grote Markt Turnhout – presentatie Atelier Publieke Ruimte 2004 – Babs Geens, Hans Verstuyft en Heinz Rigole

procesbegeleiding stadsdebat voor de herinrichting Grote markt

Stadsbestuur van Turnhout  
Wegen- en Groenbeheer  
leidend ambtenaar: Steven Mateusen  
Campus Blairon 200, 2300 Turnhout  
014 44 33 11 – [steven.mateusen@turnhout.be](mailto:steven.mateusen@turnhout.be)

Bureau voor architectuur & planning, bv bvba  
(voorheen Werkplaats Voor Architectuur, architectenassociatie) i.s.m. VECTRIS  
projectverantwoordelijke: ir. Marc Martens, architect ruimtelijk planner  
Groenstraat 106/0201, 3001 Heverlee (Leuven)  
016 40 45 70 – 0475 33 37 06 – [marc.martens@ba-p.be](mailto:marc.martens@ba-p.be)

## EINDRAPPORT

---



# 1. INLEIDING

## 1.1. laureatenwedstrijd

Eind 2006 organiseerde de stad Turnhout een Laureatenwedstrijd "Ontwerp Grote Markt". Het ging om een open wedstrijd met als voorwerp de uitwerking van een concept. Het bestuur kon na de wedstrijd beslissen om een onderhandelingsprocedure te starten met de laureaten.

De beoordelingscriteria waren als volgt:

- het concept voor het openbaar domein en de bijhorende elementen;
- de inpassing in het stedelijk en historisch weefsel;
- de mate waarin rekening wordt gehouden met het programma;
- de architecturale en stedenbouwkundige kwaliteiten.

Als randvoorwaarde werd gesteld dat de Grote Markt moet bijdragen tot de verhoging van de leefbaarheid van de stad en van de kwaliteit van het openbaar domein. Bijzondere aandacht moet gaan naar het karakter van de binnenstad en van het autoluw gebied. De Grote Markt moet terdege aansluiten op de voetgangersverbindingen (o.a. die naar de voormalige Brepolssite) en de aanwezigheid van groen moet gestimuleerd worden. Er werd verder in het wedstrijdreglement een opsomming gemaakt van gegevens over parkeren, verkeerscirculatie, openbaar vervoer en evenementen. Het reglement omvatte ook een beknopt programma.

De inzendingen waren talrijk en bijzonder uiteenlopend. De jury bestaande uit Linda Boudry, Anne Dompas, Willy Miermans, Stéphane Beel, Sylvie Bruyninckx, Hugo Meeus en Steven Matteusen, stond voor een haast onmogelijke taak. Binnen de context van de wedstrijd bleek het niet mogelijk om duidelijke lijnen te trekken doorheen de verschillende inzendingen. We citeren uit het juryverslag:

*Bij het bespreken van de verschillende inzendingen heeft de jury bemerkt dat de inzendingen meer vragen oproepen dan er antwoorden werden gevonden. Vragen zowel betreffende de bedoelingen en visie van de ontwerper bij zijn inzending als vragen over de onscherpe randvoorwaarden en het ambitieniveau. Deze wedstrijd is dan ook een fantastische manier voor het aanbrengen van ideeën, nieuwe knelpunten en opportuniteiten.*

*De ideeën die in deze wedstrijd naar voor kwamen liepen zeer sterk uit elkaar. Dit was het gevolg van de randvoorwaarden die enerzijds veel te technisch waren en anderzijds over heel wat zaken geen uitspraak deden. Bovendien werd er geen uitspraak gedaan over wat voor soort plein de markt moet worden en welke rol de markt gaat spelen in de stad Turnhout. Het definiëren van het ambitieniveau voor de markt is een absolute must.*

*Verschiedende inzendingen bevatten goede ideeën, aanduidingen van de aanwezige problemen en er worden suggesties gedaan naar de oplossingsrichtingen. De jury is er dan ook van overtuigd dat alle inzendingen zullen bijdragen tot het opstellen van een scherpe projectdefinitie en ambitieniveau. De jury vindt het dan ook fantastisch dat de stad in deze procedure beslist heeft om laureaten aan te duiden die vergoed worden voor het naar vorenbrengen van ideeën.*

*Het is voor de jury duidelijk dat er eerst met verschillende betrokken partijen in Turnhout gesproken moet worden om tot een scherpe projectdefinitie te komen. De jury wil dan ook ten strengste aanbevelen dat de tentoonstelling doordacht wordt gebruikt, ingeleid en gekaderd om discussies over de inzendingen van de laureaten (en anderen) te vermijden en om alle inzendingen te gebruiken om een soort van stadsdebat of meerdere stadsdebatten op gang te brengen om zo, op basis van de inbreng van alle betrokken partijen, tot een duidelijke projectdefinitie te komen van waar men kan vertrekken voor het zoeken van de meest geschikte ontwerper.*

Er werden drie laureaten aangeduid. De jury vroeg zich echter af of er voldoende gegevens voorhanden waren voor een onderhandelingsprocedure met de laureaten.

## **1.2. procesbegeleiding stadsdebat**

Eind 2007 startte de stad een onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking. Er werd verwezen naar de ideeënwedstrijd "die meer vragen opriepen dan ze gaven".

De opdracht van procesbegeleiding omvatte het opstellen van een procesnota met communicatietraject, het doornemen van de verschillende inzendingen en het juryrapport om thema's te selecteren voor het stadsdebat, het inhoudelijk begeleiden van de stad bij tentoonstelling en stadsdebat, het begeleiden en modereren van gesprekken en ontmoetingen, het vastleggen van de opties voor de herinrichting en het opstellen van een eindnota.

Ten slotte vroeg het bestek naar een voldoende heldere en scherpe projectdefinitie voor de herinrichting van de Grote Markt, zodat de studieopdracht kon worden aangevat.

In onze offerte hebben we voorgesteld om alvast enkele thema's naar voor te schuiven om het stadsdebat op te tillen boven de persoonlijke voorkeur.

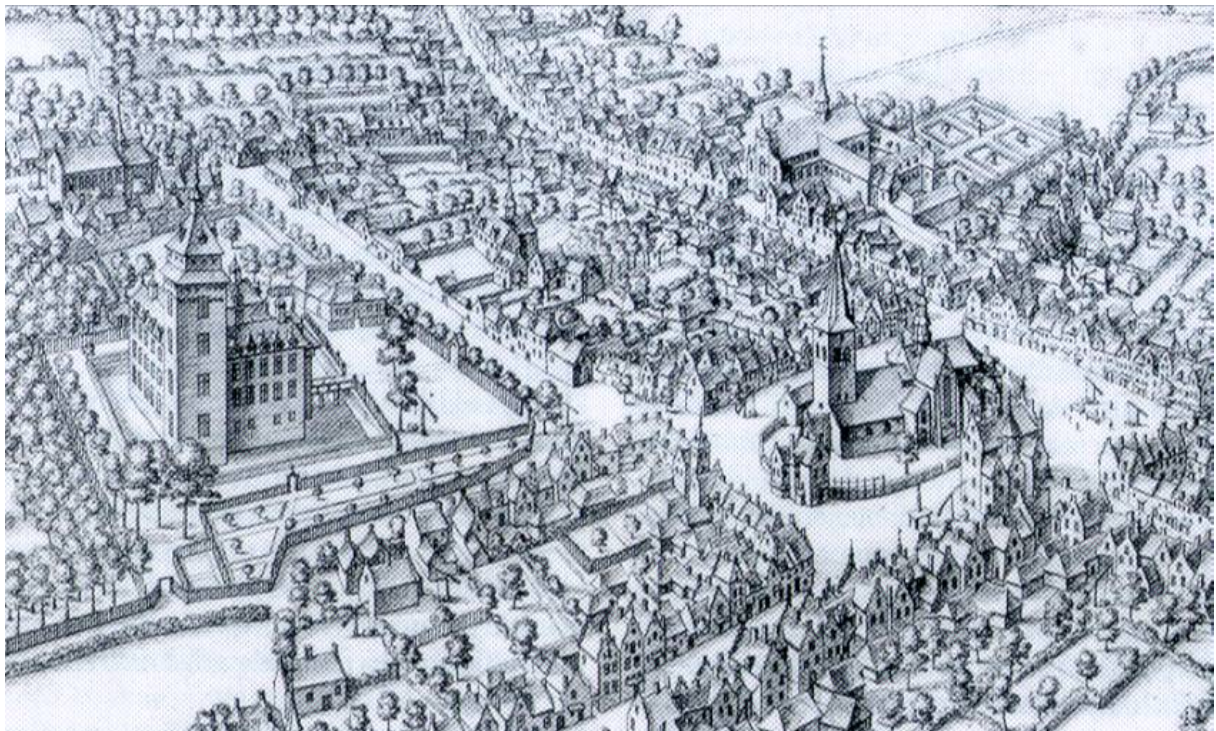
Methodologisch leek het, zoals vermeld in het bestek, aangewezen om een scherpe analyse te maken van de inzendingen en het juryrapport van de wedstrijd van 2006. Maar we blikten ook terug op het symposium dat in 2004 werd georganiseerd door Atelier Publieke Ruimte.

Eveneens interessant was het materiaal verzameld tijdens één van de workshops rond het PPS-Masterplan in het najaar van 2006 gewijd aan de Grote Markt. De resultaten van voornoemd symposium bleken toen heel wat stof tot discussie op te leveren. Het is dus niet toevallig dat het PPS-Masterplan opgesteld door WIT-architecten ook een aantal zeer heldere uitspraken doet over de positie van de Grote Markt in het stedelijk weefsel van Turnhout.

We gaven alvast een eerste opsomming van mogelijke discussiethema's die we hier herhalen.

## **1.1. de verloren geschiedenis**

Het is ontegensprekelijk dat de Grote Markt voor een deel zijn geschiedenis is verloren. Natuurlijk denken we in de eerste plaats aan de **gesloopte bebouwing** die de ruimte nog complexer articuleerden dan vandaag het geval is.





Tijdens de Masterplan-workshops werd geopperd om op de plaats van het voormalige stadhuis misschien een archeologische vindplaats in te richten die op een krachtige wijze zou herinneren aan de geschiedenis van de plaats.

Er zijn ook de **kleine insteken** die zo typisch zijn voor de Turnhoutse Grote Markt. Ze inspireerden trouwens voor een deel de ontwerpers van het Masterplan Turnova. Vandaag zijn niet al deze steegjes even inzetbaar in de publieke beleving van de ruimte. Het komt ons voor dat we ze niet alleen aan recreatie en consumptie mogen ten prooi laten, maar dat ze in een totale visie over de Grote markt moeten ingeschakeld worden.



We mogen ook het **negentiende-eeuwse en vroeg twintigste-eeuwse functioneren** van de ruimte niet uit het oog verliezen. Nu de auto's binnenkort "plaats" maken, komt er een nieuw functioneren in het perspectief. De markt vervult vandaag niet meer de functie van honderd jaar geleden: markt, ontmoetingsplaats van inwoners, podium van maatschappelijke samenhang. Toch kan een bezinning over deze recente geschiedenis helpen om deze "plaats" een "plaats" te geven in de samenleving van de eenentwintigste eeuw.



Deze aandacht voor de geschiedenis kan overdreven lijken. En inderdaad, een onvruchtbare nostalgie voor vervlogen tijden loert om de hoek. Toch zijn wij overtuigd van de kracht van de geschiedenis: gedurende eeuwen hebben mensen de ruimte naar hun hand gezet om er te kunnen functioneren. Van ontwerpend onderzoek gesproken! We kunnen hedendaagse stadsbewoners inzicht geven in de actuele beleving van de ruimte met de geschiedenis als achtergrond. Verschillende beklivende ervaringen met recente stedenbouwkundige studies (landschapsstudie Tiensesteenweg Leuven, stedenbouwkundig studie Botermarkt en omgeving in Ledeberg) hebben ons in deze overtuiging gesterkt.

## 1.2. het groene hart

Jarenlange inname van de Grote Markt door de auto en ander verkeer hebben ons doen vergeten dat hier zeker meer groen moet komen. Onder stedenbouwkundigen is dit een lastige discussie, die ook opdook bij de opmaak van het Masterplan Turnova. Maar wanneer we weten dat:

- aanwezigheid van groen een van de belangrijkste tevredenheidsfactoren is voor stadsbewoners,
- groene stapstenen uiterst belangrijk zijn voor de stadsecologie,
- we in één van de meest vervuilde regio's van Europa wonen...

dan kan er toch geen twijfel over bestaan dat meer groen in de stad levensnoodzakelijk is. In de stadsmonitor scoort Turnhout ook niet zo best op dat vlak. De al aanwezige aanplanting aan de randen van

de markt en rond de kerk zijn uitstekende aanknopingspunten.



Het groene hart rond de kerk heeft sterke potenties: de zuidelijke oriëntatie en het overzicht maken dit een uitgelezen plek als zithoek en ontmoetingsplek, weg van het commerciële geweld aan de wanden.



### 1.3. de randen en de plekken

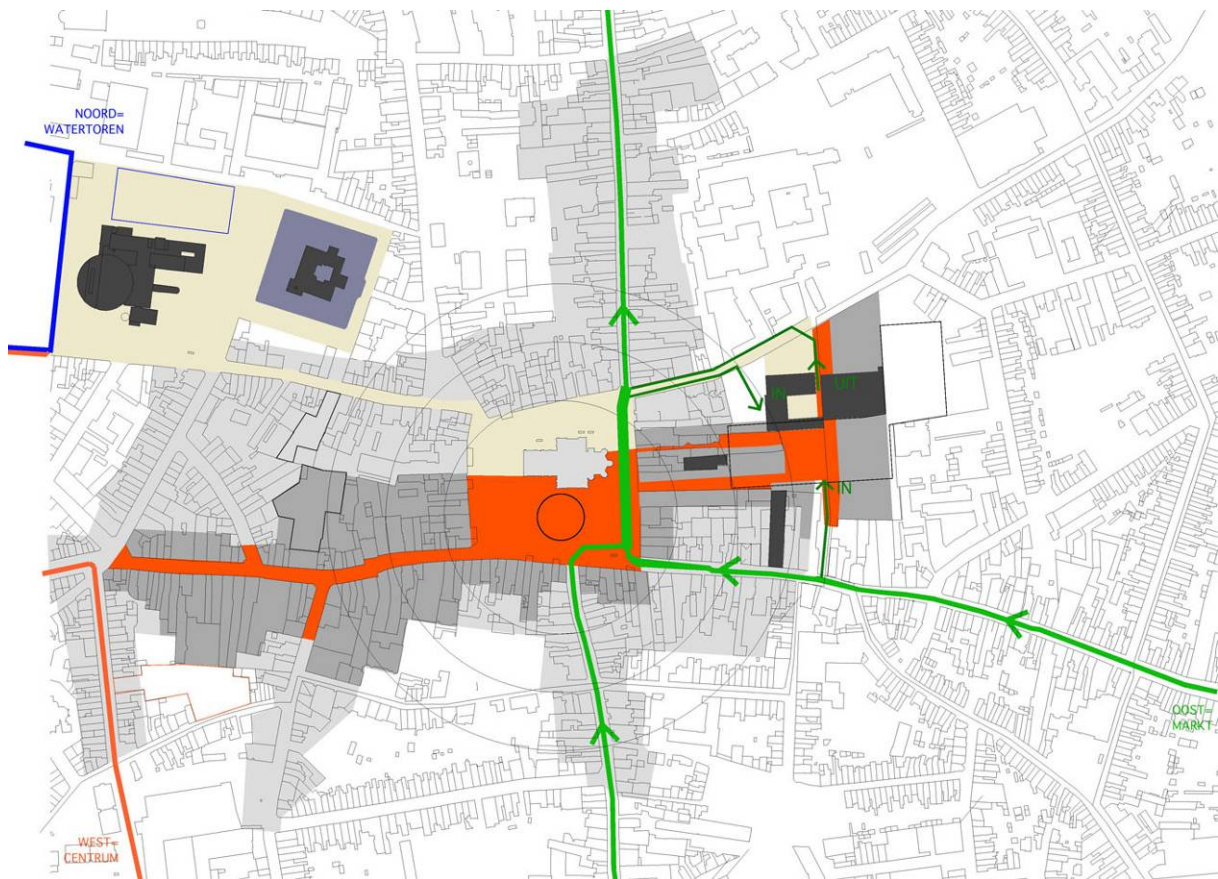
Het is erg gesteld met de randen van het plein.





Van vloeiende looplijnen vanuit omliggende straten naar de markt is geen sprake. De inname van het openbaar domein door Horeca gebeurt chaotisch en zonder sturing... In de Masterplan-workshop keken we naar de Grote Markt in Leuven – ruimtelijk een gelijkaardig gearticuleerde plaats – waar de homogene aanpak van terrassen een bijdrage heeft geleverd tot ruimtelijke kwaliteit.

En dan zijn er de verschillende plekken op het plein, afhankelijk van hun positie (aan de wand, rond de kerk, achter de kerk), hun oriëntatie, hun ligging (op de cultuur-as, op de winkel-as). Het Masterplan Turnova heeft de particuliere positie van de Grote Markt in het stadsweefsel zeer goed onder de aandacht gebracht.

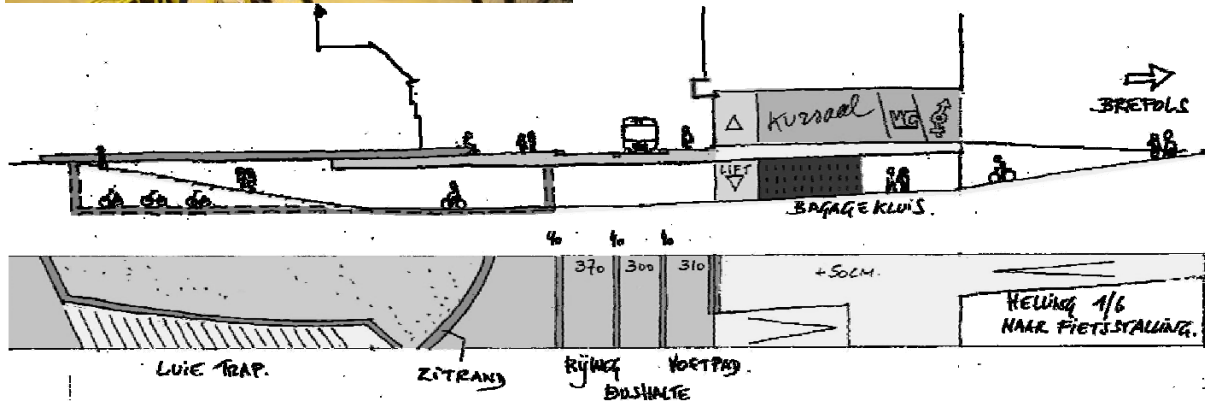


#### 1.4. mobiliteit

Een laatste thema dat we hier voorlopig onder de aandacht willen brengen is de mobiliteit.

De parking onder Turnova is een ongelofelijke kans die ons perspectief op de Grote Markt volledig doet kantelen. Er ontstaan volstrekt nieuwe mogelijkheden waarvan men de consequenties nog niet helemaal heeft geschat.

Maar daarom is het mobiliteitsvraagstuk nog niet van de baan. Er is de weerbarstige Lijn. Een Grote Markt zonder openbaar vervoer is ondenkbaar. In een noodzakelijk discours over duurzaamheid en stedelijkheid is de zichtbare aanwezigheid van een goed functionerend openbaar vervoer cruciaal. Aan de stedenbouwkundigen om de ruimte ervoor te kneden, aan de ingenieurs om stadsvriendelijke bussen te maken. De ruimte zal langer bestaan dan de actuele modellen van voertuigen. Maar of de zichtbare aanwezigheid van bussen ook een standplaats noodzakelijk maakt op de meest conviviale plaats van de markt is een ander paar mouwen. Stof voor een fors debat.



En dan de fietsen. Er zijn denksporen rond een ondergrondse fietsenstalling. Een hachelijke onderneming, zo blijkt: het kost een pak, een verbinding met de ondergrondse parking onder Turnova is wellicht niet haalbaar wegens de rioolcollector, en is ondergronds fietsenstallen wel een goede oplossing (vandalisme, gebrek aan sociale controle...).

Voorbeelden elders (Lyon, Tilburg, Antwerpen) tonen dat er zeer specifieke condities zijn omdat het zou werken: grote stromen, koppeling met andere functies zoals fietsherstelplaats en stadswachters, streng beleid tegen wildparkeren... In Tilburg worden illegitiem geparkeerde fietsen iedere week opgehaald door de stadsdiensten.

Tenslotte zijn er de bijzonder omstandigheden in Turnhout: nogal wat scholieren dumpen hun fiets op de markt omdat ze dan sneller weg kunnen uit school: aan de fietsenstallingen op de schoolterreinen zijn er immers "mega"-opstoppen als de school uitgaat.



## 2. COMMUNICATIE-TRAJECT

Bij de aanvang van de opdracht spraken we af om het communicatietraject in gezamenlijk overleg op punt te stellen. We kwamen bijeen op 14-2-2008 in zaal 't Hert met Ben Verdick, Hugo Meeus, Steven Mateusen, schepers Dimitri Gevers en Marc Martens. De volgende weken stelden we het traject verder op punt via mail en tussentijdse besprekingen.

Het leek ons niet zinvol om vooropgestelde keuzes tijdens het debat in vraag te stellen: de Grote Markt moet plaats bieden aan de markt, aan de kermis, en aan gebruikelijke evenementen. Ook de huidige keuzes van mobiliteit en parkeren zijn geen onderwerp van het stadsdebat: hoewel hier wijzigingen kunnen optreden in de toekomst is het niet opportuun om dat aspect te vermengen met een publiek debat over het gebruik van de Grote Markt.

Wat het traject betreft leek het aangewezen om de actie te starten op een moment dat de markt leeggemaakt wordt: dan ziet het publiek welke ruimtelijke mogelijkheden er ontstaan wanneer de plaats niet meer ingenomen wordt door geparkeerde auto's. In functie van een haalbaar tijdschema werd uiteindelijk beslist om de campagne te starten tijdens de Bloemenmarkt op 18 mei.

Het eerste publieke evenement werd geflankeerd door een tentoonstelling over de ideeënwedstrijd in het kantoorgebouw van Brepols (zie volgend hoofdstuk voor een uitgebreide analyse van de inzendingen) en door een bezoek aan de kerktoeren van waaruit het publiek de Markt eens in een ander perspectief kon bekijken. Bezoekers aan tentoonstelling en kerktoeren kregen de gelegenheid om hun eerste indrukken over de Grote Markt op een Post'it neer te schrijven.

Het startevenement werd aangekondigd en begeleid door een campagne in de gebruikelijke media (stadskrant, webstek, stadstelevisie). Het filmpje op de stadstelevisie omvatte een interview met Hugo Meeus die uitleg gaf over het autovrij maken van de markt en wat dat zoal aan vragen opwerpt. Hij kondigde ook de verschillende stappen van het stadsdebat aan. Marc Martens vertelde over de veranderende betekenis van de markt in de loop van de geschiedenis: nu mensen met hun auto zowat overal naartoe kunnen rijden is er niet meer dezelfde specifieke gerichtheid op de ene grote marktplaats van de regionale stad. Toch blijft die markt een belangrijke plaats van ontmoetingen en gebeurtenissen. Er is een diepgaande reflectie nodig om de markt een nieuwe zinvolle betekenis te geven.

Er werd afgesproken om twee stadsdebatten te houden, telkens in het kantoorgebouw van de voormalige Brepolsfabriek, en met de tentoonstelling als achtergrond.

Het eerste debat zou een soort kickoff zijn: laat iedereen zijn mening maar geven (en waarom niet kankeren) over de plannen voor de Grote Markt. Om het debat te stofferen zou het materiaal van de ideeënwedstrijd geordend worden in enkele duidelijke thema's. Ook de reacties op de Post'its en op de webstek van de stad konden voeding geven aan de discussie. Hierna enkele voorbeelden:

### Leefbare markt

Vinden jullie dat gezellig? Op een terras zitten en om de paar minuten een bus voorbij zien komen, die al zijn stank en uitlaatgassen uitstrooit over uw lijf en leden en tot overmaat van ramp uw glas besmet en al het lekkers daarin ook. Gezondheid troef. En dan maar klagen over de rokers op café. Nee nee, er moeten geen bussen meer vertrekken of aankomen op de markt. Er zijn andere mogelijkheden. Ooit al eens gehoord van een pendeldienst? En DE LIJN kan ook eens de moeite doen om zijn trajecten te herzien. Dat de stadsbus blijft rijden, daar kan ik inkomen, maar de rest, weg ermee. Ik opteer voor een leefbare, gezonde en veilige markt. Dit kan niet als er, per dag, ongeveer 250 bussen de markt passeren. Anders kunt U op onze nieuwe markt, de 2de grootste van België nota bene, echte mazout drinken.

### geen auto's, wel bussen

Allemaal toffe ideeën maar een busvrije markt gaat niet. De bus moet gepromoot worden dit is goedkoper of heb je liever dat iedereen met de auto naar turnhout gaat komen... dit is nog slechter voor het milieu!

### leefbare markt - leefbare stad

Een stad maak je pas echt leefbaar als je de auto's bant uit het centrum. Parking weg dus, en in de plaats komen bomen, banken, een kiosk, een waterpartij etc., kortom een stadscentrum waar het aangenaam ver-

toeven is.

#### **nieuwbouw**

er zijn nog veel saaie kleine oude 'huisjes' met daaronder een klein café aan de grote markt kunnen vervangen worde door prachtige nieuwbouw met een restaurant ,winkel of een mooi café, dit moet de grote markt modern maken

#### **mooi plein**

Ten 1ste zou ik de bussen op de markt behouden en denken aan de mensen die minder mobiel zijn. Een speelplein maken voor de kinderen, kasseien weg. Ook een stuk groen, zodat vele turnhoutenaren er kunnen vertoeven en de studenten even kunnen bekomen van de lesuren en al, maar zonder spijbelen.

#### **markt - stadspark**

Neem stadspark op in zijn geheel,water,bomen,banken,speelpleintjes, en daar heeft men de voorgestelde nieuwe markt,komaan zeg!

#### **kerk**

Neem de kerk weg en je hebt een veel mooier beeld van de markt met meer ruimte voor andere dingen.

#### **stadhuis weg**

De binnenkerk is de mooiste van de hele stad, je zou wel gek zijn om die te verwijderen. Dat misbaksel van een stadhuis dat daar, nagenoeg ongebruikt, staat, doe dat maar weg! Dan is er plek zat voor een moole waterpartij en een rustige plaats om te zitten, terwijl aan de kant van Turnova het verkeer toch nog kan passeren. Iedereen tevreden?

#### **Verkeer**

Er moet nog altijd een doorgang en parking voor auto's kunnen blijven, er zijn geen alternatieven genoeg in Turnhout, daarvoor is het centrum te klein. Ook de bussen moeten kunnen blijven passeren, dit is heel belangrijk voor wie aan de oostkant van de stad woont en richting Antwerpen pendelt. Meer groen en gezelliger maken, akkoord. Maar het moet geen 2de stadspark worden. Als je in de bossen wil lopen ga naar het Stads-park. Parking is heel belangrijk voor de handelaars.

#### **openbaar toilet**

misschien het meest nuttige van al!

#### **kasseien weg**

kasseien weg zodat de fietsers veilig over de markt kunnen fietsen en de rolstoelgebruikers over de zaterdag-markt kunnen wandelen.

#### **meer groen**

verhuis de parking naar parking achter klein college (misschien ook vernieuwen/ondergronds)op de markt terug meer groen, terraskes, fontein,... en de vrijdagen terug naar het raadsherenpark! leve OPEN TROPEN!!

#### **NIETS VERANDEREN**

De grote markt heeft zijn geschiedenis en die moet zo blijven. Geen parken, parkings, tuinen of dergelijke. Waarom moet dit veranderen? Alles in Turnhout is rond de grote markt. De grote markt moet een plaats blijven waar auto's kunnen parkeren en bussen

#### **wegdek**

a.u.b. een beter wegdek zodat de fietsers niet meer vallen bij nat weer.

#### **waterpartij**

ik vind dat de Markt een rustplaats moet zijn: een plein met veel groen, zitbanken en een prachtige waterpartij, bv. in de stijl van het fontein op de markt van Wroclau in Polen. PRACHTIG!! Een uitnodiging om eventjes te verpozen, en dan rondom overal te

Dergelijke en andere uitspraken kwamen ruimschots aan bod tijdens beide stadsdebatten.

Het tweede debat zou meer constructief gericht zijn op de randvoorwaarden voor de toekomstige heraanleg. Als basis zou de procesbegeleider een eigen interpretatie geven van de ideeënwedstrijd, de reacties tijdens het eerste debat en de bilaterale gesprekken die tussen beide debatten plaats moesten vinden.

Als mogelijke doelgroepen voor bilaterale gesprekken werden vooropgesteld:

- de marktkramers met hun marktmeester, de foorkramers
- de scholieren: maar hoe die betrekken? Het is zinvol om de directie van H. Graf te contacteren.
- de Lijn
- middenstanders: ze zijn momenteel niet georganiseerd
- de kerkfabriek
- organisatoren van evenementen
- ...





### 3. ONDERZOEK VAN DE WEDSTRIJDINZENDINGEN

Ter voorbereiding van het eerste stadsdebat en de organisatie van een ondersteunende tentoonstelling werden alle inzendingen voor de wedstrijd nog eens onder de loep genomen en gerangschikt in 4 categorieën:

- de laureaten: het materiaal van hun inzending wordt integraal tentoongesteld met de nodige ruimte
- interessante inzendingen die de tentoonstelling wat meer reliëf kunnen geven: slechts een beperkt deel van de inzending wordt tentoongesteld
- inzendingen die op één of ander manier materiaal bieden voor het debat, en bruikbaar zijn om één of meerdere thema's te illustreren; hier wordt beeldmateriaal gekopieerd en gebruikt in de Power-Point presentaties
- inzendingen die definitief worden afgevoerd.

Per inzending geven we de commentaar van de jury integraal weer. We geven aanvullende bedenkingen bij het juryverslag, motiveren waarom we de inzending bruikbaar vinden voor het stadsdebat, of definitief afvoeren.

#### 3.1. selectie van de jury

##### Inzending 78JU19

###### beoordeling van de jury

Met deze inzending neemt de inschrijver duidelijk positie in. In de bundel zitten veel ideeën, al zijn de details te ver uitgewerkt. Het ontwerp is eenvoudig en sober.

Het is een zeer volledig ontwerp waarbij zowel de noordelijke als de zuidelijke kant van de markt vollopende is uitgewerkt. Het ontwerp houdt rekening met alle invalshoeken, namelijk de circulatie, activiteiten, flexibiliteit, duurzaamheid, presentatie, aansluiting Brepols-site, bestaande monumenten.

Het hek rond de kerk wordt volledig verwijderd, dit kan gevoelig liggen op plaatselijk niveau.

De aansluiting met Brepols wordt geaccentueerd door een gewijzigd legverband en door de subtiële bomenrij in de kerkhof waardoor mogelijk het beeld van de kerk op het plein verminderd.

De gezochte uniciteit is aanwezig, maar komt over het geheel voor een publieke ruimte te koel over.

Er blijft veel ruimte op het plein waardoor alle evenementen probleemloos door kunnen gaan. Er is duidelijk rekening gehouden met de functionaliteit van het plein.

Inzending 78JU19 wordt weerhouden door de jury.

###### aanvullende bedenkingen

- motto: "grote markt als lounge"
- terrassen noordzijde lijken toch wel beperkt
- de randbomen zijn kleiner van schaal dan de centrale grote bomen in de hof: toch lijken ze wat te conflicteren op sommige plaatsen
- wat doet die luifel daar rechts boven?
- sommige problematische details (stalen hoeken op enkelhoogte!!!)

##### Inzending ATA321

###### beoordeling van de jury

Deze inzending maakt een goede analyse van het ontwerp. Er wordt een goede beschrijving gemaakt van de ambitie op stedelijk niveau. Er worden een aantal concepten uitgewerkt voor de hof met de kerk, het plein en de rand. De vorm van de kerktuin is ongedwongen en er is een relatie tussen de tuin en de kerk en tussen de tuin en het plein. Er wordt getracht om het plein en de kerk met elkaar te verbinden. Het natuurlijke tapijt rond de kerk kan niet alle noodwendigheden voor een volledig plein oplossen.

De kerktuin wordt ingericht als publieke ruimte en sluit aan bij verschillende soorten grote ruimten in de

stad. Het wordt dus een aangename plaats om te zitten. Nadeel voor het ontwerp is dat die hof de dra-  
ger wordt van de ruimte, en niet het plein.

Zoals al gesteld werd, lost dit concept, net als alle anderen, meerdere noodwendigheden of problemen  
niet op. Maar het biedt genoeg openheid en aanzet om op verder te werken.

Inzending ATA321 wordt weerhouden door de jury.

#### **aanvullende bedenkingen**

- motto: "stadstuin"
- fietsenstalling en bushalte zijn niet goed opgelost
- simpel concept, maar werkt het wel
- interessante inplanting van groen

### **Inzending LAW401**

#### **beoordeling van de jury**

Deze inschrijver heeft een duidelijke visie en kan die visie ook verwerken in zijn ontwerp. Bovendien  
doet de inschrijver een verkenning van wat de ambitie met het plein zou kunnen zijn op het vlak van  
betekenis, stromen en gebruik.

Het ontwerp vertrekt vanuit een negentiende eeuwse kijk op de markt. Er wordt een nieuw gebouw ge-  
plaatst op de markt, maar dit gebeurt met veel gevoel. Het grote plein wordt opgesplitst in verschillende  
parken, doch het geheel komt evenwichtig over.

Hoewel niet alle stedelijke problemen worden opgelost, verkrijgt de markt door het formuleren van ster-  
ke, goed geplaatste en aanvullende stedelijke kamers een zeer grote eigenheid en wordt de markt op  
een waardevolle wijze ingericht en richting gegeven. Het geheel krijgt een zeer stipte aanpak en een  
zeer poëtisch karakter. Het uitwerken van de structurerende elementen, vooral het "nieuwe steentje" en  
het kunstwerk aan de oostkant, zal met veel gevoel moeten gebeuren

De aansluiting met de Brepols-site, het definiëren en laten overvloeien van het ceremonieplein, het  
aanwenden en interpreteren van historische elementen geven het marktplaats een zeer geslaagde (met  
betekenissen en activiteiten) invulling.

De Grote Markt wordt een 'ceremonieplein' waar de bussen nog kunnen functioneren.

Inzending LAW401 wordt weerhouden door de jury.

#### **aanvullende bedenkingen**

- motto: "architecturale interventie"
- zonder meer een interessant project
- te veel bomen aan de noordzijde
- het ontwerp zou beter worden met enkele solitaire hoogstammen aan de hoeken



### **3.2. interessant voor de tentoonstelling**

#### **Inzending 629738**

##### beoordeling van de jury

Het ontwerp kan worden omschreven als essentieel en minimalistisch. De zuiverheid is de sterkte van deze inzending. Het plein wordt sober gehouden wat een goede keuze is want de markt is van zichzelf al druk genoeg. De ellipsvorm ligt op de juiste plaats, de bankjes komen rustgevend over, maar er is geen binding met het plein. Door het gebruik van de omlijsting rond de kerk wordt de kerk van het plein los gesneden. De aandacht gaat daardoor te veel naar de omlijsting, die door zijn te nadrukkelijke randen teveel de aandacht trekt.

Het idee werd gelanceerd om terrassen te plaatsen op het plein achter de rijweg. Dit is enkel haalbaar als er alleen plaatselijk verkeer is toegelaten, wat niet overeenkomt met de randvoorwaarden. Aan de noordkant is er te weinig plaats voor terrassen en de bushalte staat verkeerd om in te kunnen stappen. Het plein aan de zuidkant wordt een open ruimte. De keuze van de bomen is goed: het verbergt de kakofonie aan gevels.

Inzending 629738 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- motto: "groene ellips in kader"
- zegt radicaal dat autoverkeer moet verdwijnen
- minimalisme is aantrekkelijk
- commentaar van jury dat oversteken naar terrassen moeilijk is lijkt overtrokken: gelijkaardige voorbeelden tonen dat het wel kan (graanmarkt in Brussel bv.)
- kunnen die terrassen wel zo strak?
- wel geen overtuigende voorzieningen voor fietsen
- de tuin is zuiver kijktuin, wat de belevingsruimte niet ten goede komt

#### **Inzending A1B2C3**

##### beoordeling van de jury

Deze inzending stelt de gebruikswaarden sterk voorop. Het ontwerp is minder klassiek, origineel en gebruikt een hedendaagse invulling. Bij het ontwerp worden noord-zuid lijnen uitgewerkt in plaats van oost-west. Dit is een interessante en originele keuze omdat door de bomen aan de oostzijde de drukte op deze oostelijke as gescheiden wordt van de rest van het plein, waardoor het plein een zekere rust krijgt. De kerk splitst het marktplaatsplein op in vier delen. Toch geeft het plein geen versnipperd beeld maar juist de indruk van een geheel te zijn. Het plein nodigt uit om neer te zitten op de banken. De groepen vlaggenmasten aan de aansluitende straten geven een te sterke indruk tegenover de rust van het plein. De noordzijde is goed uitgewerkt, er is voldoende ruimte voorzien voor de terrassen.

Voor het openbaar vervoer zijn er drie bushaltes voorzien aan de oostzijde. De uitwerking van het idee naar het plan leidt tot een niet functionerende oplossing omdat de bussen geen stilstaande bus kan passeren. Ook qua meubilair en plantkeuze is dit een minder passende oplossing.

Inzending A1B2C3 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- motto: "ruimte voor het publieke"
- gevel tot gevel en veel groen is interessant
- schijnbare eenheid valt uiteen in de detailuitwerking
- de passage naar voormalige Brepols-site lijkt problematisch.

## **Inzending BHR589**

### beoordeling van de jury

De analyse wijst op de complexiteit en het gevaar bij het omgaan met deze complexiteit. Helaas trapt de inzender zelf in deze val bij het uitwerken van de analyse naar een plan.

Het plein wordt visueel opgedeeld waardoor het heel gesegmenteerd is. Er is weinig groen aanwezig. Op de grond geschilderde assen worden in de praktijk zelden gebruikt door voetgangers. Er worden duidelijke linken gelegd met de omgeving, bijvoorbeeld de verbinding die met de Herentalsstraat gemaakt wordt. Dit gebeurt echter te geometrisch, zonder voldoende rekening te houden met de specifieke vorm van de markt. De ingebrachte elementen zijn te rigide.

De ontwerper heeft goed nagedacht over het concept. Hij houdt onder andere veel rekening met het overaanbod van fietsen op het marktplein. De uitwerking van het probleem kon subtieler. De sokkel rond de kerk is geen geslaagde oplossing. De rand rond het podium doet het effect van het podium deels te niet.

Het benadrukken van publieke en privé-poorten is een idee om verder uit te werken.

Het ontwerp lost enkele problemen wel op, maar kan ze niet samenbrengen tot een geheel.

Inzending BHR589 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- motto: "geplooid maaiveld"
- de sokkelstructuur is niet evident
- lijkt ons toch niet zo gefragmenteerd als de jury stelt
- de grafiek is zo star en formalistisch dat het beeld erdoor gedomineerd wordt
- het geplooid maaiveld voor de fietsenstalling is een interessant discussieonderwerp

## **Inzending FIESTA**

### beoordeling van de jury

Het ontwerp probeert de functionele vereisten een eigen plek te geven, maar is te veel in zones uitgewerkt. Elke zone wordt apart uitgewerkt waardoor er tal van deeloplossingen zijn. De oplossingen bestaan vooral uit een technische aanpak en zijn niet uitgewerkt tot een mooi geheel. Het plein verliest zijn openheid. Vooral de zuid- en noordrand zijn te sterk door infrastructuur bepaald, waardoor bijvoorbeeld de relatie tussen bomenhof en gevelwand verloren gaat. De grote luifelconstructie met ondergrondse fietsenstalling is niet subtiel genoeg uitgewerkt, de constructie is te hoog voor beschutting.

De aansluiting met Brepols is gemaakt door groenstructuur die doorloopt in de kerkhof.

Inzending FIESTA wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- motto: "podiumplein"
- idee van ondergrondse fietsstallingen is interessant

## **Inzending SFKE65**

### beoordeling van de jury

Vanuit een visie op de rol van Turnhout komt dit voorstel tot een bijna abstract geheel, met een geometrische ondertoon, soms toch met gevoel. Op andere plaatsen is het koud, bijvoorbeeld bij de inrichting van de kerktuin.

Dit ontwerp komt echter met weinig gevoel voor de gebruiker, niet actief, niet 'belevend'. Het is te veel een museale ruimte, die vooral hedendaags en mooi wil zijn.

De verder uitgewerkte noordkant toont functioneel de gebreken die hieruit volgen: inritten zijn niet meer te bereiken tijdens het terrasseizoen en de noordelijke toegang tot de kerk wordt gehypotheciseerd. De langgerekte bushalte en het niveauverschil door trappen aan deze kant kan voor moeilijkheden zorgen

bij het organiseren van evenementen. Het idee om de helling met treden op te vangen over heel de breedte van de zuidkant is een goed idee. Het geheel komt echter hard over.

Inzending SFKE65 wordt niet weerhouden door de jury.

**aanvullende bedenkingen**

- motto: "stedelijk en groen"
- er zitten toch interessante elementen in
- de jury heeft blijkbaar last met eenvoud
- de bomen staan interessant opgesteld.

**Inzending STV002**

**beoordeling van de jury**

In zijn analyse toont dit ontwerp een gezonde geleding. Er is een evenwicht kerk-plein-rand. De kerkhof is aangelegd met een groene tuin, rondom bomen, een eventuele speeltuin en een waterpartij, maar is te weinig gestructureerd. Aan de noordkant zorgt de inplanting van de terrassen voor een goede permanente oplossing en kunnen de huidige busverbindingen behouden blijven. Ook het stadspaviljoen heeft potentie.

De dansende fonteinën zorgen voor een pluspunt bij evenementen en kunnen een geluidsdempend effect hebben op het verkeer ten gunste van de terrassen.

De uitwerking van de afzonderlijke elementen is echter totaal niet gepast en toont geen gevoel voor de aard van de plek. Dat valt vooral op bij het te rechtlijnige raster en de te mechanische verlichtingselementen. De dansende fonteinën zijn leuk, maar hun inplanting te centralistisch.

Inzending STV002 wordt niet weerhouden door de jury.

**aanvullende bedenkingen**

- motto: hof vol activiteiten
- interessante grote opties: groene hof en groene rand versus plein
- de groene rand is wel problematisch: ontnemt zicht op gevels en vormt breuk met Brepols-site



### **3.3. interessant voor het debat**

#### **Inzending 200671**

##### beoordeling van de jury

De zuidkant van de markt wordt goed gewaardeerd. De rest van het plein moet functioneler gebruikt worden. De wanden zijn restruimte geworden. Door de combinatie van het golvende zebramotief, het schaakbord voor het stadhuis en het gebruik van alle verschillende materialen komt het geheel onrustig en onsamenhangend over.

De circulatie wordt belemmerd door de bomen aan de zuidkant, vanuit de Gasthuisstraat is het onmogelijk de markt nog te bereiken. De aansluiting met Brepols is niet uitgewerkt.

Er worden goede uitwerkingen aangeboden welke echter niet combineerbaar zijn.

Inzending 200671 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- motto: "groene hof en rand"
- illustratie van centraal groen
- randen (vanuit Gasthuisstraat) en toegang naar voormalige Brepols-site zijn zwak uitgewerkt

#### **Inzending 525602**

##### beoordeling van de jury

Op het marktplein worden bomen ingeplant. Deze geven echter onvoldoende structuur om het gewenste gebruik te sturen. De kerk lijkt ingeplant op een eiland en staat los van de rest van het marktplein. Alle systemen blijven bestaan zoals ze nu zijn. De circulatie voor het bus- en autoverkeer is niet uitgewerkt.

Inzending 525602 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- motto: "verkeersellips"
- kerk als verkeersrotonde
- het conflict verkeersruimte verblijfsruimte is op de spits gedreven

#### **Inzending FEEST1**

##### beoordeling van de jury

De kerk, de zuidrand en de noordrand krijgen een eigen benadrukte ruimte. De rest is leeg, bijna te letterlijk, voor evenementen. De band tussen plein, kerk en rand is niet meer duidelijke, de begrenzing overheerst. Het verhoog rond de kerk trekt te veel de aandacht, het plein is niet meer het belangrijkste. Door het plaatsen van een betonnen zitmuur rond de kerk gaat de oude kerktuin verloren zonder dat dit veel meerwaarde biedt.

De bomendreef wordt op een rechte lijn aangelegd zonder rekening te houden met de subtiële kromming in de lijn van de gevels aan de zuidkant.

Er blijft veel ruimte op het plein waardoor alle evenementen probleemloos door kunnen gaan.

De verkeerscirculatie is niet duidelijk uitgewerkt.

Er wordt te weinig rekening gehouden met de randvoorwaarden.

Inzending FEEST1 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- motto: "ruimtelijk feest"

- de inzending illustreert het probleem van de schaal van bomen: ze maskeren volledig de kerk.

## **Inzending HABA01**

### beoordeling van de jury

Deze ontwerper heeft een goede visie, die helaas niet tot zijn recht komt in het ontwerp. Deelruimten zijn een optie, maar in de praktijk kan het leiden tot een versnipperde markt. Te veel mogelijkheden zijn opgehouden, te weinig keuzes gemaakt.

Op de tekening wordt geen oplossing geboden voor problemen als terrassen, circulatie, bussen...

Inzending HABA01 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- motto: "strategisch omgaan met groen"
- interessante keuze van groen (bestaand plus twee clusters diagonaal tegenover elkaar)
- spijtig genoeg is het presentatiemateriaal niet zo goed

## **Inzending VDM137**

### beoordeling van de jury

De ontwerper toont beelden van de markt alsof met behulp van een warmtecamera de activiteitsdichtheid wordt weergegeven. Deze natuurkundig-achtige analyse zou tot interessante conclusies kunnen leiden. Die blijft echter eerder formalistisch.

De kerktuin blijft behouden in zijn huidige formaat, waarbij het wordt omgevormd tot een grasveld met solitaire bomen. Er wordt een rijweg in het vierkant aangegeven rondom de kerk. Aan de oostzijde en zuidzijde ligt deze weg ongeveer op zijn huidige plaats. Aan de noordzijde hypothekeert de rijweg het gebruik van deze ingang van de kerk. Aan de westzijde wordt er door de ligging van de weg het plein opgedeeld en wordt er een grote restruimte gecreëerd.

Door enkel het vierkant duidelijk aan te geven als rijweg, is de circulatie en het gebruik van de openbare ruimte voor de verschillende weggebruikers onduidelijk. De aansluiting van de verschillende straten en Brepols is niet uitgewerkt. Het vierkant wordt sterk benadrukt terwijl op dit vierkant niet overal autoverkeer gewenst is.

Inzending VDM137 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- motto: "activiteiten in beeld"
- thema van randbomen komt hier ook aan bod: is dit een goede optie?
- als de markt volledig vrij is, hoe sterk is dan nog de oude kerkhof?

## **Inzending B32NL1**

### beoordeling van de jury

Dit ontwerp getuigt van een goede analyse en een originele visie. Het werd echter te objectmatig aangepakt, waardoor de flexibiliteit van de markt als plein verloren gaat en er problemen kunnen ontstaan voor de opbouw van evenementen.

Er wordt gebruik gemaakt van te veel verschillende materialen al is de waterpartij wel interessant.

Inzending B32NL1 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- motto: "activiteiten het hele jaar door"
- zeer formeel uitgewerkt met weinig plaats voor spontaniteit of informeel ruimtegebruik
- wel een goede illustratie van activiteiten het hele jaar door

### **3.4. definitief niet weerhouden**

#### **Inzending 221378**

##### beoordeling van de jury

De kerktuin wordt mee opgenomen in het plein. Hierdoor ontstaat er meer ruimte voor de georganiseerde evenementen. De markt geeft de indruk van een groot betegeld plein met hier en daar veel bomen geconcentreerd ingepland.

Er is geen circulatieplan voorzien en er is slechts één bushalte voorzien. De aansluiting met Brepols is niet uitgewerkt.

Het ontwerp houdt weinig rekening met de randvoorwaarden en biedt weinig oplossingen.

Inzending 221378 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- verkeerde keuze bomen en beplanting
- onvoldoende bruikbare ruimte
- geen oplossing voor circulatie, randen...

#### **Inzending 611661**

##### beoordeling van de jury

De kerk wordt verborgen achter raster van bomen. Ook de overkant van het plein is niet meer zichtbaar zodat het totaalbeeld verloren dreigt te gaan. Het bos neemt een groot gedeelte van het marktplein in beslag, wat voor plaatsgebrek zal zorgen bij de evenementen. Een overdreven verkeerstechnische rijweg loopt langs zuid- en oostkant. Het is niet duidelijk of en hoe het openbaar vervoer het Zegeplein kan bereiken.

De markt wordt te zeer geabstraheerd. Het ontwerp brengt de functionaliteit van het marktplein in het gedrang.

De bustribune is een origineel idee en wordt als dusdanig wel gewaardeerd.

Inzending 611661 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- vlak denken zonder rekening te houden met morfologie
- extreem harde uitwerking van concept.

#### **Inzending 7AD259**

De ontwerper heeft geen totaalconcept uitgewerkt, maar kleine deeltjes uitgewerkt. De Markt is sterk gefragmenteerd, en de ruimtes sluiten qua vorm niet aan op het karakter van het geheel. Aan de noordzijde wordt een uitgebreide busstatie en een uitgebreide kerktuin voorzien. Hierdoor worden de terrassen vrij beperkt.

Het openbaar vervoer heeft voldoende ruimte voor het op- en afstappen van reizigers en de bestaande busverbindingen kunnen behouden blijven.

De aansluiting met Brepols wordt uitgewerkt met een groot zebrapad.

Inzending 7AD259 wordt niet weerhouden door de jury.

##### aanvullende bedenkingen

- huisvlijt?
- wel leuk is het idee om de randzone architecturaal uit te werken

## **Inzending ALLIN1**

### beoordeling van de jury

Opvallend is de sterke structurering door een vierkant wegtracé dat te ver van de gevelwanden komt om er binding mee te houden. Vooral aan de noordkant geeft de keuze om de weg tegen de kerk te leggen problemen. De open kanten langs noord en west zijn niet in evenwicht met de bomenrijen langs oost en zuidkant.

Op het zuidelijk plein staat een kiosk om de ruimte en zichtlijn Gasthuisstraat-Brepols te doorbreken. De kerk staat 'los' van de rest en er is genoeg plaats voor de terrassen. De inplanting van groen aan de rand geeft een bijkomende afscheiding aan de oost- en zuidkant. Deze inzending lost het probleem van de circulatie en Brepols niet op.

Inzending ALLIN1 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

mogelijks toch bruikbaar (?):

- L-vormige groenrand en terrasrand
- grote terrasruimte aan noordzijde
- historisch materiaal

## **Inzending WATWO6**

### beoordeling van de jury

Deze ontwerper geeft ook een geometrische oplossing die weinig aansluit bij het karakter en de specifieke vorm van de Grote Markt. Het groenelement is sterk ondergewaardeerd, de kerk verliest zijn groene basis.

Dit concept biedt aan de noordkant een goede permanente oplossing en voldoende bushalte. De opdeling van het plein is met blokken en vlakken te versnipperd.

Inzending WATWO6 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- goede oplossing voor noordrand maar in andere inzendingen beter geïllustreerd

## **Inzending 161718**

### beoordeling van de jury

De uitwerking van de ellips rond de kerk is nogal formalistisch. De noord-en zuidingang van de kerk is onpraktisch omdat men door het zand rechtstreeks de kerk binnenkomt. Het plein tussen de kerk en de rand is eerder chaotisch opgevuld. De inzending toont geen visie in de uitwerking tussen de rand en de aansluitende straten.

De inplanting van de bushalte is niet praktisch. De aansluiting met Brepols is niet uitgewerkt en met de evenementen die op het marktplaats georganiseerd worden wordt onvoldoende rekening gehouden.

Doordat het plein zeer open gehouden wordt, is de leesbaarheid voor de verschillende weggebruikers slecht.

Er wordt te weinig rekening gehouden met de randvoorwaarden.

Inzending 161718 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- zeer zwakke uitwerking laat niet toe om concept te toetsen.

## **Inzending 210605**

### beoordeling van de jury

De poort aan de ingang bij de kerk is overbodig, de kerkingang is al een poort op zich.

Het plein wordt opgevuld met stenen en bomen, de rest is onduidelijk. De gekozen bestrating sluit niet aan bij de bestaande materiaalkeuze in het centrum van Turnhout.

Er zijn twee bushaltes voorzien en er is rekening gehouden met de evenementen die op het marktplaats vinden. De aansluiting met Brepols is uitgewerkt. De keuze van de verlichting en de paaltjes is minder goed.

Het ontwerp geeft geen inzicht in een circulatieplan. Het concept is niet duidelijk, er is geen structuur waardoor het geheel weinig coherent is.

Inzending 210605 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- rommeltje van je welste met onbegrijpelijk formalisme

## **Inzending 51SVJP**

### beoordeling van de jury

De felle kleuren die gebruikt worden in het ontwerp (schilderingen op de grond) schaden de identiteit van het marktplaats.

De vorm van de rand rond de kerk doet denken aan een doodskist, een ongelukkige keuze.

Inzending 51SVJP wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- onaantrekkelijke vormgeving en weinig conceptuele onderbouwing

## **Inzending DC2060**

### beoordeling van de jury

Een minimalistische zuiverheid zonder te vervallen in geometrische abstractie kenmerkt dit voorstel.

Door de inplanting van de bushalte en de groenzone aan de oostkant wordt de markt in 2 opgesplitst: een open en een besloten deel. De oostzijde van de markt en Brepols worden volledig afgeschermd van de rest van de markt. De bomen aan de drukke oostkant brengen rust, maar daardoor kan de kermis hier niet meer opgesteld worden. Er is wel een duidelijke aflijning voor het verkeer aan de oostkant, maar de te subtiele lijn voor het voetpad is voor de rest onveilig als er regelmatig verkeer door komt. De rand van het plein is ondergewaardeerd. De chaos van de gevels en de activiteiten daar zal de zuiverheid van het ontwerp te niet doen. De vraag is wat het visueel effect zal zijn als door de borstwering de kerk op een plateau lijkt te staan. Deze analyse geeft een duidelijke redenering voor alle onderwerpen.

Inzending DC2060 wordt niet weerhouden door de jury.

### aanvullende bedenkingen

- weinig uitgewerkt
- misschien bruikbaar voor groenstructuur aan de oostkant.

## **Inzending GM22GM**

### beoordeling van de jury

De indeling van het marktplaats is niet voldoende onderbouwd op een totaalbeeld, het ontwerp doet de markt vergeten.

Achter het ontwerp zit een beperkte stedenbouwkundige visie, er wordt gezocht naar een relatie en een feestfunctie. De betekenis als centraal plein in de stad gaat verloren.



Het ontwerp is niet goed genoeg uitgewerkt. De verkeerscirculatie die uitgewerkt is, is bijvoorbeeld niet realiseerbaar.

Inzending GM22GM wordt niet weerhouden door de jury.

**aanvullende bedenkingen**

- misplaatst simplisme

**Inzending RNI208**

**beoordeling van de jury**

In dit ontwerp zitten goede elementen, maar met weinig samenhang, waardoor een neiging tot overdrijven ontstaat. De ontwerper heeft een goede presentatie gemaakt.

Inzending RNI208 wordt niet weerhouden door de jury.

**aanvullende bedenkingen**

- inderdaad
- enkele goede ideeën over bodemgebruik
- allemaal aparte ingrepen.

**Inzending SFG141**

**beoordeling van de jury**

Er gaat een visie schuil achter dit ontwerp, maar overdreven grafisch werk leidt tot chaos. Het concept biedt veel mogelijkheden, maar vult de bruikbaarheid van de ruimte niet in. Bovendien is er een te grote versnippering van de markt. Door het dak van de verschillende schuilhuisjes wordt de ruimte voor evenementen mogelijk beperkt.

Inzending SFG141 wordt niet weerhouden door de jury.

**aanvullende bedenkingen**

- anekdotische grafiek
- strategie om kerkhof nog groter te maken

**Inzending T10MTU**

**beoordeling van de jury**

De ontwerper heeft de historische as van de omgeving Brepols naar het Zegeplein willen benadrukken. De asversterking door het park van Brepols- Kerk-Zegeplein is echter te dominant.

De ontwerper voert ingrijpende wijzigingen in de verkeerscirculatie uit die niet haalbaar zijn. De bestaande busverbindingen zijn niet meer allemaal mogelijk.

Er is nog veel ruimte voor evenementen op het plein, maar plein en groenruimte zijn te sterk mekaars tegengestelde. De markt is verdwenen.

Het concept is niet goed uitgewerkt.

Inzending T10MTU wordt niet weerhouden door de jury.

**aanvullende bedenkingen**

- ook geen goed illustratiemateriaal (behalve de foto van kerk en plein van boven op stadhuis)

**Inzending VEDETT**

**beoordeling van de jury**

De ontwerper probeert de chaos van de huidige markt te vangen in een min of meer mineraal gelaagd

kader. Er zijn banden en stroken op eenzelfde niveau uitgewerkt, wat ruimte biedt om de bestaande hoogteverschillen op het marktplein weg te werken. Dit blijft echter vooral een vormelijk spel, weinig gebaseerd op de rol binnen de stad, stromen en gebruik.

De busroutes die voorzien worden sluiten echter niet aan bij de bestaande buscirculatie.

Het kerkhof rond de kerk is geen tuin meer. Nieuw groen zal aangeplant moeten worden op de juiste plaats.

De boomkeuze is niet geschikt voor op het marktplein.

De ontwerper maakt ruimte aan de noordzijde door de weg dicht bij de kerk te leggen. Hierdoor neemt hij de restruimte aan de noordkant weg en brengt hij veel meer samenhang in het noorden. De positie van de kerk gaat hierdoor wel verloren. De weg ligt te dicht bij de kerk, wat het gebruik van de kerkingang in het noorden belemmert.

Inzending VEDETT wordt niet weerhouden door de jury.

#### **aanvullende bedenkingen**

- zwakke zuidkant
- noordkant gelijkaardig met watwo6
- mineraal tot vlak tegen de kerk
- illustratief voor groen langs de randen
- grafische oplossing doet ruimte uiteen vallen
- het geheel van de groenstructuur maakt dat de ruimte uiteenvalt

### **Inzending W12H52**

#### **beoordeling van de jury**

Het marktplein is uitgewerkt in verschillende duinen. Het idee om kleine en grote duinen aan te brengen op een plein wordt niet gewaardeerd. Al is het maar omdat er tal van evenementen doorgaan. De Kempen zijn meer dan zandduinen. Dit ontwerp wordt niet geschikt bevonden voor de heraanleg van de markt.

Inzending W12H52 wordt niet weerhouden door de jury.

#### **aanvullende bedenkingen**

- misplaatste metafoor

### **3.5. thema's voor het stadsdebat**

We hadden een viertal thema's vooropgesteld in onze offerte. Een uitgebreide analyse van het wedstrijdmaterial liet toe om deze voorzet te evalueren en aan te vullen.

#### **de verloren geschiedenis**

Van de dertig inzendingen (!) zijn er slechts enkele die iets aanvangen met de geschiedenis.

De smalle doorsteekjes vanuit de markt naar de achterliggend bouwblokken komen regelmatig aan bod, maar uiteindelijk maken ze zelden deel uit van de eigenlijke uitwerking van de marktaanleg. Er zijn er zelfs die de toch wel belangrijke relatie naar de voormalige Brepols-site volledig maskeren met een massieve groenaanplanting.

Eén enkele inzender suggereert om te graven naar historische restanten maar het vermoeden is groot dat er weinig waardevols in de grond steekt.

Het komt ons voor dat het historisch thema vooral interessant is om de stedelingen een beeld te geven van een Grote Markt die vrij is van auto's, en dus de potentie heeft om allerlei oude en nieuwe activiteiten te ontvangen.

Het zal er op aankomen om het geheel van subtiele relaties tussen markt en binnengebieden te bewaken tijdens de verdere opdrachtomschrijving en uitwerking van het definitieve plan.

#### **het groene hart**

Alle inzendingen kampen met dit vraagstuk.

We hebben in onze offerte aangegeven waarom groen een belangrijk thema is: gevoel van welbehagen voor de stedelingen, versterken van de stedelijke ecologie, een bijdrage tot de strijd tegen vervuiling. Gezien de resultaten van de stadsmonitor is ook voor het stadsbestuur het thema groen in het centrum aan de orde.

Wat echter vooral opvalt, is dat niet alle groen op zijn plaats is op deze plaats! Schaal en positionering blijken uiterst belangrijk te zijn. Ook de bruikbaarheid en levendigheid blijken een belangrijke rol te spelen.

Het komt ons dan ook voor dat we dit thema voluit moeten inzetten in het stadsdebat.

#### **randen en plekken**

Haast iedere inzending doet hier expliciet of impliciet een uitspraak over.

Wat is de bruikbaarheid van de wanden? Hoe moet de inname van publieke ruimtes door handelaars geregeld worden?

#### **mobiliteit**

Enkele inzendingen doen drastische uitspraken over mobiliteit: sommigen wekken het beeld op van een volledig autovrij centrum ook al valt dat momenteel in de praktijk amper te implementeren.

Anderen proberen net de bestaande verkeersafwikkeling te temperen door een extreme aanleg (drem-pels, grote groenmassa's om verkeer te maskeren...

De waarheid ligt ergens in het midden: het huidige mobiliteitsbeleid moet begeleiding krijgen in de aanleg maar zonder te grote nadruk zodat andere beleidskeuzes ook kunnen.

Verder dient het belang van fietsenstallingen grondig onderzocht te worden.

#### **activiteiten**

Dit is ongetwijfeld een ondergewaardeerd thema. Dat is deels te begrijpen: mensen regaren op wat ze vandaag kennen maar wie kan iets bedenken bij de toekomst?



## 4. HET EERSTE STADSDEBAT

### 4.1. uitnodiging

(nog aanvullen; ook vragen aan Ben Verdick welke doelgroep werd uitgenodigd)

### 4.2. verloop

Het eerste stadsdebat werd ingezet met een dubbele inleiding. We verwijzen naar de Power-Point presentaties voor een gedetailleerde weergave.

In een eerste inleiding gaf Koen Stuyven een reflectie over de sporen die de moderne tijd achterlaat. Globalisering, schaalvergroting en automobilititeit veranderen de betekenis van een Grote Markt. De heraanleg moet ook gezien worden in de concurrentiestrijd die steden leveren, nu ze niet meer automatisch kunnen rekenen op een traditioneel cliënteel uit de eigen regio.

We kunnen een aantal trends onderscheiden: de stad als belevingsruimte (funshopping, toerisme, circuits, terrassen...), de stad als platform voor het dagelijks samenleven, de markt als feestruimte, de vlakke vloer die voor alles en iedereen geschikt is, het lichtplan dat de (beleefbare?) dag verlengt... Deze trends houden ook bedreigingen in: wild parkeren van fietsen, de vercommercialisering van de stad, de terrasdruk...

In een tweede inleiding gaf Marc Martens een overzicht van de vijf discussiethema's die in vorig hoofdstuk zijn ontwikkeld: de verloren geschiedenis, het groen hart, randen en plekken, activiteiten, mobiliteit. Deze thema's werden geïllustreerd met een ruime greep uit het beeldmateriaal van de ideeënwedstrijd.

### 4.3. verslag

Uiteraard was het een levendige avond, opgefleurd door de aanwezigheid van enkele luidruchtige en kleurrijke querulanten. Alleen een litterair verslag zou een gevoelige weergave kunnen geven van het evenement.

*Een aanwezige richtte zich luidkeels tot zijn achterbuurvrouw om zijn gelijk te halen: "Weg met die fietsers op de markt. Ik werd door zo'n jonge losbol aangereden, zulke grote blauwe plek heb ik er aan over gehouden op mijn bil mevrouw!"*

*Een ander kon amper wachten op de wandelmicro om zijn gram te halen. Ik zei hem nog: "niet roepen anders denken de mensen dat je kwaad bent". "Maar ik ben kwaad" schreeuwde hij in de micro, "waar zal de stad het geld halen om dat allemaal te betalen, die parking onder Brepols, en een nieuwe Markt, en straks nog dat ander winkelcentrum?..."*

*Voor- en tegenstanders van fietsen gingen met elkaar in de clinch. "Weg met die fietsen!". "Komaan zeg, ik doe nu moeite om met de fiets naar de stad te komen, en nu willen jullie me weg, of onder de grond stoppen!"...*

Het is onze overtuiging dat dergelijke bijeenkomst absoluut noodzakelijk is om een stadsdebat te lanceren. Mensen moeten hun hart kunnen luchten, en voor de meer bedaarde aanwezigen vormen deze heftige reacties een opstap naar een meer bedachtzame discussie.

In onze ijver om de levendige discussie enigszins in goede banen te leiden konden we zelf geen nota's nemen tijdens het debat. Maar samen met enkele betrokkenen van de stadsdiensten reconstrueerden we de belangrijkste items als voorbereiding op het tweede stadsdebat.

#### 4.3.1. de verloren geschiedenis

- men heeft wel het oude stadhuis afgebroken, waarom niet de kerk die daar in de weg staat?
- de geschiedenis is niet echt een bekommernis en dus wel degelijk verloren?



- of is het zo evident en vanzelfsprekend voor de stedelingen dat het niet ter sprake komt?
- geschiedenis is niet echt gekend
- moet dus invulling krijgen in het ontwerp

#### **4.3.2. het groene hart**

- wedstrijdinzendingen stellen zeer uiteenlopende en zelfs tegenstrijdige oplossingen voor
- moet er wel groen op de markt?
- maak er een stadspark van!
- blijf uit het hof! geen activiteiten! gun ons wat rust en verpozing!
- groen concentreren rond de kerk
- vooral monumentaal groen
- is een groenrand rond de markt wel gewenst?
- pas op met de ondergrond, niet alle bomen kunnen groeien wegens aanwezige oude funderingen en beddingen

#### **4.3.3. randen en plekken**

- de randen zijn chaotisch en lelijk
- vormt de kerk geen scheiding?
- hebben zuid- en noordzijde geen verschillende roeping?
- moeten we de markt niet alleen aan de zuidzijde zien zoals vroeger (toen de kerk aan de noordzijde volledig ingebouwd was)?
- wat is de betekenis van de verschillende kerktoegangen?

#### **4.3.4. activiteiten**

- ze mogen de leefbaarheid van de stad niet in het gedrang brengen
- ze moeten gepast zijn in omvang en frequentie
- ze dienen te functioneren op schaal van de stad en de eigen regio

#### **4.3.5. mobiliteit**

- de bussen zijn ronduit hinderlijk
- er zijn talrijke conflict tussen fietsers en voetgangers
- er is een gebrekkig fietscomfort
- er is eveneens een beperkte toegankelijkheid voor alle gebruikers: rolstoelen, ouderen, kinderen, koetsen...

## 5. BILATERALE GESPREKKEN

### 5.1. uitnodiging

*Het stadsdebat over de herinrichting van de Grote Markt is volop aan de gang.*

*In de eerste fase tasten we af welke betekenis de markt voor de mensen heeft, welke de randvoorwaarden zijn om aan een plan te kunnen werken: auto's of niet, groen en/of water, ruimte voor terrassen en evenementen, doorgang voor veiligheid, de Lijn op de nieuwe markt? Enzovoort...*

*In deze fase hebben we ook graag uw eerste inbreng. Waarop letten we nog bij de heraanleg van de markt vanuit uw standpunt. Hoe ziet u de markt de volgende 20 jaar functioneren?*

*De heer Marc Martens is aangesteld door de Stad Turnhout en leidt dit debat.*

*Op 11 juni is er een open vergadering voor alle geïnteresseerden voor een eerste roundup van de ideeën: infopuntXbrepols, tento vanaf 18 uur, debat vanaf 19.30 uur.*

*Op woensdag 25 juni is specifiek voor u een werkdag voorzien met verschillende partners. Ze hebben alle na elkaar plaats in zaal 't Hert op de vierde verdieping van het Stadskantoor, Campus Blairon 200. We willen u graag uitnodigen voor uw specifieke inbreng:*

- *Om 10 uur spreken we af met de Archivaris, Adak en Erfgoedcel*
- *Om 11 uur zien we graag enkele mensen van horeca en handel van de Grote Markt*
- *Om 12 uur zien we de mensen die evenementen organiseren: stadhuis, toerisme, sport, beiaard-comité (er zijn broodjes voorzien)*
- *Om 13 uur spreken we met preventie en politie en Koort over parkeren, fietsen en toegankelijkheid voor minder mobiele*
- *Om 14 uur spreken we over de bussen met de Lijn*
- *Om 16 uur kijken we naar verlichting, groen met de dienst wegen en groendienst en erfgoedcel*
- *Om 17 uur spreken we met de mensen van de misvieringen, kerkhof*
- *Om 18 uur zien we de commissie van de marktkramers*
- *Om 19 uur hebben we een gesprek over de kermis en veiligheid en doorgang met de burgemeester, dienst gebouwen en brandweer*

*Mogen wij u vragen een seintje te geven aan [hugo.meeus@turnhout.be](mailto:hugo.meeus@turnhout.be) om uw deelname te bevestigen? Alvast hartelijk dank*

*Ten slotte willen we u ook de datum meegeven van het tweede algemeen debat waar we de krijtlijnen voor het nieuwe ontwerp doornemen: woensdag 9 juli: infopuntXbrepols, tento 18 uur en debat 19.30*

### 5.2. verslag

We geven hierna een verslag van de verschillende gesprekken op hoofdpunten, zoals het ook tijdens het tweede stadsdebat aan het publiek werd meegegeven.

Ook deze debatten verliepen met de nodige levendigheid en humor. Bijzonder plezierig moment was toen we onomwonden aan de marktkramers de klacht van de kerkfabriek overmaakten dat ze tegen de kerk plasten. "Maar meneer, dat is een vicieuze cirkel. Er zijn geen toiletten op de markt. We zijn dan verplicht om in de cafés naar toilet te gaan en daar kan het maar na het bestellen van een consumptie: een tijd later is dan natuurlijk weer zover! Het hoeft dan toch niet te verwonderen dat de marktkramers wildplassen."

#### 5.2.1. horeca

- de eerste reactie is er een van ontmoediging: "er komt toch niets van". er zijn al zoveel plannen gemaakt die op niets uitdraaien
- er zijn verschillende belangen afhankelijk van het type zaak

- de horeca is geen hechte groep: veel wissels in uitbating, verschillende profielen
- het zal lang duren voor bezoekers wennen aan een autovrije markt; de leegte zal misschien choqueren maar krijgt wel invulling
- evenementen liefst op familiaal niveau van Turnhout: niet allemaal "vrijdagen" maar ook markt, kermis...
- bussen maken lawaai, stinken, daveren...
- sommige doorgangetjes functioneren niet meer en moeten geherwaardeerd
- de groep moet langzaam opgebouwd worden met zowel uitbaters als eigenaars
- kan er via de stad geen samenaankoop van meubilair, parasols... afgesproken worden?
- leegte zal misschien choqueren maar krijgt wel invulling
- het overzicht moet behouden blijven; pas op met bomen en vaste opstellingen; wie op de markt komt moet direct zien waar hij naartoe wil gaan
- fietsen zijn belangrijk (60% van klanten) maar hoe het stallen oplossen?

### 5.2.2. evenementen

- sportdienst vraagt multifunctionaliteit
- een vlakke open ruimte volstaat; er moet geen plaats gemaakt worden voor competitiesport; het volstaat dat men op de markt kan naar buiten treden
- link met sportevenementen op andere plaatsen: banieren, videoschermen...
- beiaardconcerten zijn slecht georganiseerd: kunnen gangetjes en daken in project Turnova als luisterplaats georganiseerd worden?
- moet er geen geluid als achtergrond ingezet worden om storend lawaai te dempen?

### 5.2.3. politie

- alle vormen van veiligheid zijn essentieel
- vaste evacuatie rond markt: minstens 4 meter breed en op 4 – 8 meter van gevels (kb brandvoorkoming en -bestrijding)
- moet de bus niet zoveel mogelijk door kunnen, ook tijdens evenementen?
- het materialiseren van het traject van het openbaar vervoer is een middel om zones af te bakenen (markt, terrassen...)
- we moeten het aantal verkeersborden proberen te beperken; de verkeersafwikkeling moet vanzelfsprekend zijn

### 5.2.4. de lijn

- Turnhout is het centrum van een groot gebied
- de Grote Markt is een essentiële schakel
- er is geen alternatief in het stadsweefsel; de ring ligt te ver
- er kan reductie van 30 % in aantal bussen gerealiseerd worden op de markt, indien de buffer elders kan georganiseerd worden
- de twee belangrijke opstapplaatsen liggen aan de oost- en noordzijde: ze vereisen vier dubbele bussen achter elkaar in één haven
- we overlopen het traject van de verschillende lijnen:



### **5.2.5. wegen en groendienst**

- sommige bomen doen het niet wegens de oude trambedding onder de markt
- vooral de bomen rond de kerk zijn belangrijk
- hof: pas op voor onderhoudslast
- oppervlakte moet gemakkelijk veegbaar zijn
- ondergrondse elektriciteitskasten voor diverse evenementen
- lichtontwerp:
  - de meeste gevels zijn niet waardevol
  - wel waardevol zijn de kerk, de post en de doorgangetjes
- mogelijke problemen met ondergrond

### **5.2.6. kerkfabriek**

- alle kerktoegangen zijn op een of andere manier van belang
- de hoofdingang moet steeds vrijgehouden worden voor ceremonieën
- de vluchtwegen moeten eveneens steeds vrijgehouden worden
- er is veel wildplassen tegen noordgevel
- hoe verlopen de eigendomsgrenzen op de markt?
- de glasramen daveren tijdens de vrijdagen! is er wel genoeg controle op de geluidslast?
- alle toegangen zijn gelijkvloers; er moeten geen bijzondere maatregelen genomen worden voor minder mobiele mensen
- er zou een mogelijkheid moeten zijn om minder mobiele mensen steeds gemakkelijk voor de ingang af te zetten

### **5.2.7. marktkramers**

- de markt is belangrijk op regionaal vlak
- een publiek toilet is welkom
- er zijn vandaag geen piketten meer nodig om een standje op te zetten
- er zou marktruimte vrijgehouden moeten worden voor een efficiënte en rechte opstelling
- er is een wachtlijst van marktkramers
- er mogen plaatsen verloren gaan als het de efficiëntie en het overzicht verhoogt
- een vlakke bodem zonder obstakels is gewenst
- er leven een aantal ideeën voor creatieve themamarkten

### **5.2.8. kermis en evenementen**

- de kermisattracties moeten goed door elkaar gemixt worden
- de foorkramers willen vaste plaatsen terwijl bezoekers afwisseling vragen: dat is een moeilijke contradictie
- de Markt staat eivol
- verspreiden naar Warande is geen optie want dat ligt te ver af
- vooral de "vrijdagen" zijn veeleisend
- voor dergelijke grote evenementen is er eigenlijk maar één opstelling mogelijk





## 6. HET TWEEDE STADSDEBAT

### 6.1. uitnodiging

(vragen aan Ben Verdick welke doelgroep werd uitgenodigd)

*Geachte mevrouw, geachte heer*

*Hoe herwinnen we het verloren verleden van onze Grote Markt? Waar vinden groen, fietsers en de bussen, de zaterdagse markt en de kermis, concerten en ceremoniën, handel en horeca hun plek op de nieuwe Grote Markt?*

*Dat moet duidelijk worden tijdens het tweede open stadsdebat over de Grote Markt.*

*Na het eerste debat en de gesprekken met de afzonderlijke groepen bespreken we met u de keuzes die het stadsbestuur moet maken.*

*U bent van harte welkom de opties mee uit te schrijven opdat de architecten aan het werk kunnen.*

*Achteraf drinken we op de goede afloop.*

*DATUM: woensdag 9 juli om 19.30 uur*

*PLAATS: infopuntXbrepols, Baron Frans du Fourstraat*

*Bezoek aan de tentoonstelling mogelijk vanaf 18 uur*

### 6.2. verloop

Het tweede stadsdebat kende een heel ander verloop dan het eerste. Heeft het te maken met de aangeschreven doelgroep, met het feit dat de publieke campagne (gestart met de Bloemenmarkt) al iets in het verleden lag, met de specifieke vraagstelling in de uitnodiging...?

In ieder geval was het publiek ongelofelijk beschaafd, aandachtig, betrokken... en dit terwijl we bij het opzetten en het modereren van de avond geen enkel compromis hebben gesloten.

In de inleiding werd duidelijk beklemtoond dat het tweede debat geen herhaling mocht worden van het eerste debat: iedereen had zijn gemoed kunnen luchten de eerste avond en dat had deugd gedaan. Maar nu was de tijd gekomen om vooruit te zien.

Het was ook niet de bedoeling om die avond ook het eigenlijke ontwerp van de Grote Markt te maken: dat is de taak van de ontwerper die de stad zal aanstellen. Wel moesten de belangrijkste randvoorwaarden opgelijst worden die aan de ontwerpers zouden meegegeven worden.

Hoewel dergelijke dubbele boodschap heel moeilijk ligt in een debat, respecteerde het publiek plichtsgetrouw deze uitgangspunten!

We namen ruim de tijd om de zaak uit de doeken te doen: de avond duurde zo'n drie uur, maar de mensen bleven aandachtig luisteren tot het einde. Het illustreert nogmaals hoe betrokken de mensen zich wel voelden. Het programma bestond uit drie hoofddelen:

- Eerst kwam er een terugblik op het eerste stadsdebat: we overliepen alle bezwaren, bedenkingen en suggesties. Het publiek kreeg ook ruimschoots de tijd om aan te vullen of te corrigeren waar nodig.
- Verder brachten we een uitvoerig verslag van de bilaterale gesprekken: de verschillende gesprekspartners passeerden de revue, hun ervaringen werden gedetailleerd overgebracht en eveneens met het publiek besproken.
- Het derde deel omvatte een omschrijving van de ontwerpopgave: de randvoorwaarden van het ontwerp voor de Grote Markt werden in een zevental thema's gesynthetiseerd. Telkens volgde een bespreking met het publiek, waarbij veel individuele aanwezigen aan het woord konden komen. We sloten dit deel af met een drietal onopgeloste vragen.

Tijdens de receptie hadden we de mogelijkheid om over het debat van gedachten te wisselen met verschillende genodigden. Naar aanleiding van een latere gemeenteraadscommissie over de ruilakte rond Turnova kwam het stadsdebat over de Grote Markt eveneens ter sprake. Deze gesprekken leverden enkele belangrijke methodologische inzichten op.

- De aanwezigen stelden de openhartige verslaggeving op prijs over het eerste stadsdebat en over de bilaterale besprekingen.
- De aanwezigheid en de betrokkenheid van verschillende mensen van de stadsdiensten werd erg op prijs gesteld. Er was ook waardering voor de zeer directe en ongedwongen tussenkomsten van de schepen.
- Na de twee eerste delen van het debat (verslag van het eerste debat, verslag van de bilaterale gesprekken) hadden de aanwezigen het gevoel dat alle aspecten van het vraagstuk terdege waren overwogen en onderzocht. Ze vroegen zich wat angstig af hoe die wirwar van gegevens tot één geheel kon worden gesmeed.
- Het derde deel ten slotte gaf het nodige perspectief: de vooropgestelde principes konden rekenen op instemming van de aanwezigen en leken het goede kader te vormen waarbinnen het stadsbestuur het project verder kon aansturen.

### **6.3. ontwerpopgave**

We geven hier kort de zeven thema's weer die de ontwerpopgave voor de Grote Markt kunnen schragen. We verwijzen eveneens naar de presentatie van die avond voor meer gedetailleerd materiaal.

#### **6.3.1. beschikbaarheid**



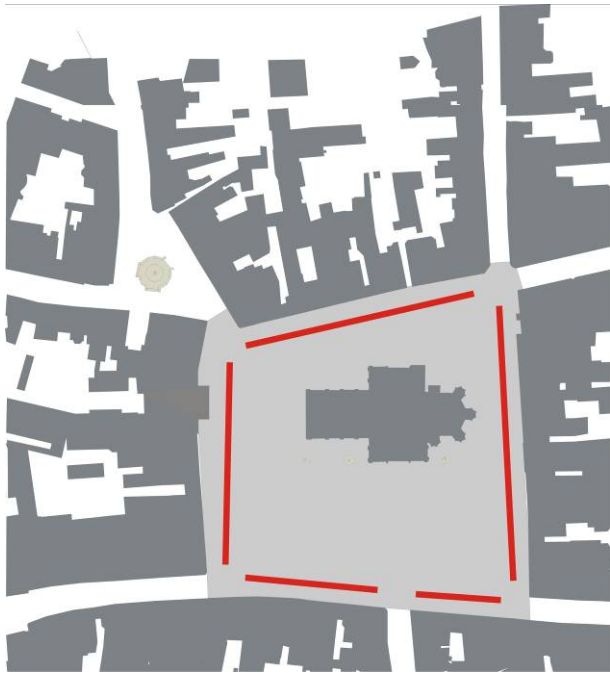
In tegenstelling tot wat veel mensen denken (onder meer zij die vinden dat de kerk "in de weg staat") is de Grote Markt van Turnhout bijzonder uitgestrekt: een vergelijking met een voetbalveld of met de markten van Brussel, Antwerpen, Mol, Herentals... zijn sprekend.

We weten niet welke functies de Grote Markt in de toekomst zal ontvangen. We moeten de ruimte dan ook zo beschikbaar mogelijk aanleggen, zonder anekdotiek of te expliciete ingrepen voor de huidige activiteiten en evenementen. De aanleg van een kiosk in het midden van de markt is geen goed idee omdat deze schikking een antwoord is op een zeer specifiek gebruik en wellicht veel andere functies in de weg staat.

De beschikbaarheid staat los van het materiaalgebruik van de bodem: de Messeplatz in Basel (asfalt), het Praça do Comercio in Lissabon (natuursteen) of de grote markt in Mechelen (kasseitjes) zijn drie voorbeelden van "beschikbare" ruimtes met een volstrekt verschillende materialisatie.

Beschikbaarheid betekent niet dat er niets mag komen op de grote markt: er zijn voldoende stedelijke voorbeelden van kunstwerken, fontein, groenmassieven die een rol kunnen spelen in het openbaar domein zonder andere functies in de weg te staan. We lieten voorbeelden zien van het Millennium Park in Chicago, met prachtige kunstwerken en een grote kruidentuin waar de lokale regionale vaste planten zijn verzameld.

### 6.3.2. duidelijkheid



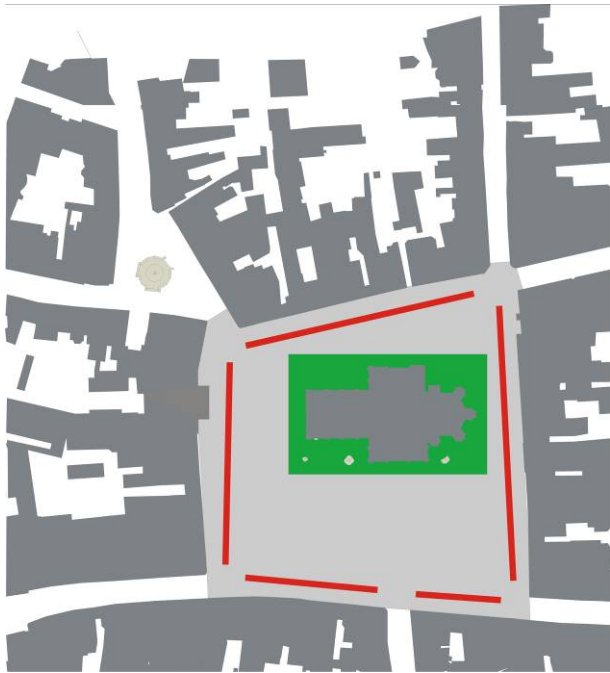
Een publieke plaats waar zoveel verschillende evenementen plaats vinden, heeft nood aan duidelijkheid om de veiligheid te allen tijde te garanderen. De Grote Markt zelf toont momenteel zowel hoe het kan als hoe het niet mag, en dit in aanleg en in gebruik. In sommige delen is de veiligheidspassage op de juiste afstand van de gevels netjes afgebakend met een sobere inzet van lage boordstenen. Op andere plaatsen (ter hoogte van het stadhuis bv.) is volstrekt onduidelijk hoe de verschillende zones verlopen.

Deze onduidelijkheid maakt het ook moeilijk om de vrije veiligheidszone af te dwingen bij evenementen. In de praktijk stellen we vast dat de theoretische en praktische opstelling van kermis en markt nogal eens verschillen.

Maar zelfs wanneer er duidelijkheid is, dan nog zal er moeten opgetreden worden. De dag zelf van het stadsdebat konden we vaststellen dat de goed afgebakende veiligheidszone werd ingenomen door terrassen.

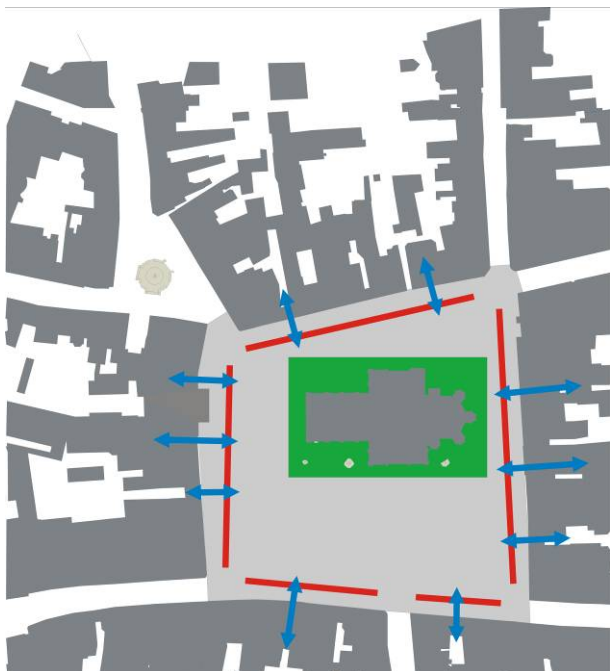
Bij veel betrokkenen (marktmeesters...) leeft er een duidelijke bekommernis over dit thema: verschillende markten in omliggende gemeentes zijn al zeer functioneel opgesteld met minimale en discrete aanduidingen op de bodem.

### 6.3.3. hof



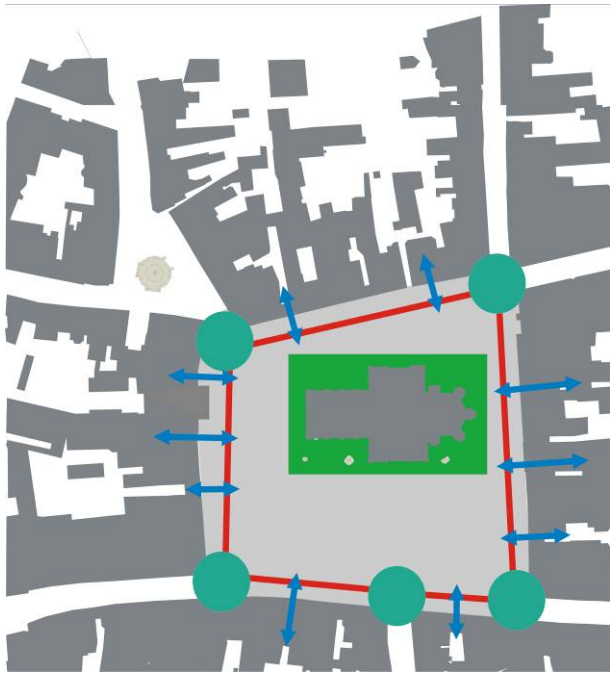
De hof dient uitgebreid en versterkt te worden om enerzijds de kerk beter te omkaderen en anderzijds voldoende groenmassa te hebben om een betekenisvol gebruik mogelijk te maken. Een sterk en vernieuwend ontwerp voor deze bijzondere ruimte moet integrerend deel uitmaken van de ontwerpopgave van de Grote Markt. Gezien de beperkte oppervlakte en het dynamische gebruik van de Markt in zijn geheel, is een laagdynamische opvatting voor de hof aangewezen. Tijdens het stadsdebat lieten veel mensen hun verzoeking horen naar wat rust op de Grote Markt.

### 6.3.4. sporen



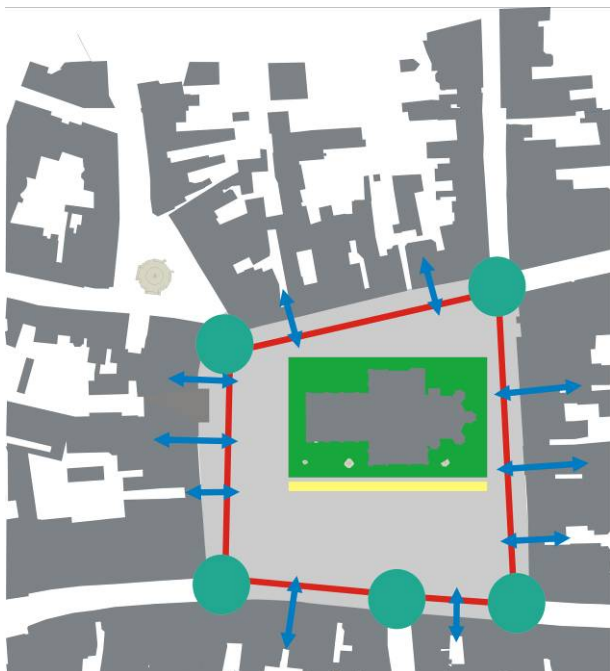
Het is duidelijk dat de verschillende historische doorgangen geherwaardeerd moeten worden en een plaats moeten krijgen in het nieuwe ontwerp. Dat dit niet op een karikaturale uitdrukkelijke manier moet gebeuren is evident. Er liggen enkele vanzelfsprekende denksporen op tafel: aandacht voor de bestrating die de binnengebieden ontsluit, een correcte relatie met mogelijke overdekte terrassen, een aangepast lichtplan, hiërarchie van de doorgangen i.f.v. hun relatieve belang...

### 6.3.5. schakels



De aansluitingen op de verschillende omliggende straten zijn, zoals altijd in een historische context, zeer gevarieerd. We pleiten dan ook voor een minutieus ontwerp van deze overgangsruidtes dat een antwoord biedt op volgende vraagstukken: het organiseren van voetgangers- en fietsstromen, het discreet geleiden van het huidige en toekomstige autoverkeer, het positioneren van buslijnen, het afbakenen van zinvolle terrasruimtes (al of niet overdekt), het inbrengen van forse groenelementen in het marktbeeld.

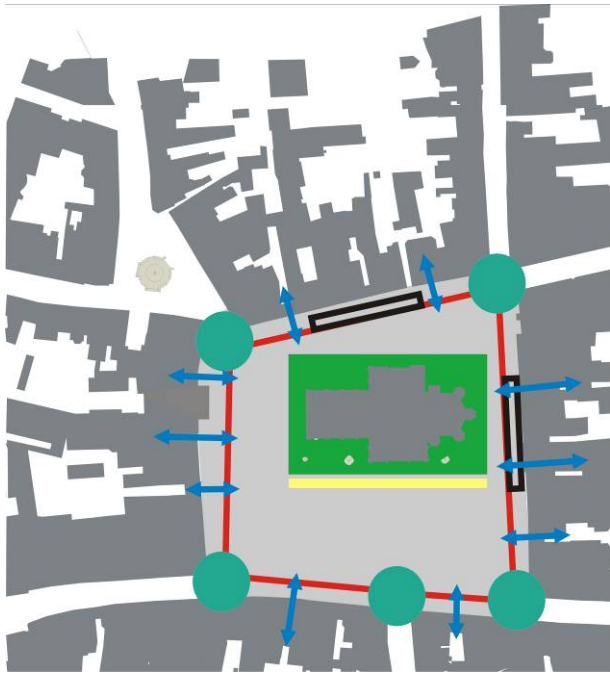
### 6.3.6. publiek karakter



Een Grote Markt is ondenkbaar zonder publieke zitruimte. Mensen mogen niet alleen aangewezen zijn op de caféterrassen wanneer ze een zitplaats zoeken om te verpozen. De zuidelijke rand van de hof is hiervoor de aangewezen plaats wegens de bezonning, de ietwat afgelegen positionering, de rust, het overzicht over het plein...



### 6.3.7. bushaltes



Het ontwerp van de Grote Markt moet ten slotte een oplossing bieden voor twee grote bushaltes aan de noordelijke en oostelijke zijde.

Dit is een bijzonder lastig ontwerp vraagstuk omdat het gaat om relatief grote ruimtes (vier dubbele bussen achter elkaar in één haven), die ook belangrijke voetgangersstromen genereren (bv. vanuit het H; Graf).

De vormgeving van de overkappingen moet de nodige subtiliteit vertonen om het algehele beeld van de markt niet te verstoren, en voldoende beschutting bieden aan de wachtenden.

De bushaltes moeten met zorg gepositioneerd worden ten opzichte van de wanden van de markt: aan de noordelijke zijde ten opzichte van de daar aanwezige horeca met mogelijke conflicten voor gevolg, en aan de oostelijke zijde ten opzichte van de toegang naar Turnova die een goede voetgangersdoorstroming vereist.

#### **6.4. bijkomend onderzoek**

Het stadsdebat heeft niet alle vraagstukken opgelost: er blijven belangrijke vraagstukken waarop gestudeerd moet worden.

- Het is bijzonder heuglijk dat zoveel mensen naar Turnhout komen winkelen met de fiets. Maar wat een stalprobleem. Dit raakt niet opgelost met wat losse opstellingen her en der. In sommige "fietssteden" (Tilburg bv.) wordt resoluut geopteerd voor ondergronds stallen, maar tijdens de stadsdebatten hebben een aantal overtuigde fietsers laten weten dat ze dit niet zien zitten. Een moeilijk dilemma dus. Het lijkt ons aangewezen om met het bestuur eens naar bv. Tilburg te gaan en daar een gesprek aan te knopen met de verantwoordelijken. In ieder geval zal de gekozen oplossing goed gecommuniceerd moeten worden en de nodige aantrekkingskracht hebben voor alle betrokkenen.
- We hebben geen zicht op mogelijke sporen die o.a. het vroegere stadhuis in de ondergrond heeft achtergelaten en wat daarvan de relevantie kan zijn voor het ontwerp. Er is alvast een aanvang gemaakt met het zoeken naar oude plans die enige duidelijkheid kunnen brengen. Uiteraard zal het onvermijdelijke archeologisch onderzoek meer duidelijkheid brengen, maar we kunnen daar niet op wachten voor het afwerken van het ontwerp. Het uitvoeringsdossier van de toekomstige Grote Markt zal dus de nodige speelruimte moeten omvatten om onvoorziene vondsten te verwerken in de uiteindelijke uitvoering.
- De middenstanders hebben te kennen gegeven dat ze willen meewerken aan een eenheidsbeeld voor de Grote Markt. Dit proces van samenwerking moet snel opgestart worden. Een eerste stap kan zijn, het in kaart brengen van de verschillende overdekte terrassen, hun toestand, hun afschrijving...



## 7. CONCLUSIE

### 7.1. mogelijke procedures

Het reglement van de ideeënwedstrijd liet verschillende opties open. Immers, artikel 4 was gesteld in de voorwaardelijke zin en luidde als volgt:

*Indien het bestuur na de wedstrijd beslist om een onderhandelingsprocedure te starten, worden hiervoor enkel de laureaten uitgenodigd.*

De procedure heeft geleid tot de aanduiding van drie laureaten: het bestuur kan dus een onderhandelingsprocedure opstarten met deze laureaten.

Een andere mogelijkheid is het aanvaarden van een nieuwe procedure. Gezien de omvang en de aard van de opdracht kan het hier alleen gaan om een onderhandelingsprocedure met bekendmaking:

- de omvang van de opdracht is zodanig dat bekendmaking wettelijk verplicht is;
- een aanbesteding waarbij (in tegenstelling tot de onderhandelingsprocedure) alleen de prijs bepalend is, is zeker niet aangewezen omdat het bestuur moet kunnen nagaan in hoeverre de inschrijver een geschikte partner is om het ontwerp uit te werken binnen de randvoorwaarden die tijdens de wedstrijd, de workshops over Turnova en het stadsdebat, naar voren zijn gekomen.

### 7.2. afweging

#### 7.2.1. de procedure verder zetten?

De jury van de ideeënwedstrijd formuleerde ernstig voorbehoud over de op te starten onderhandelingsprocedure, en wel om twee redenen:

- Er was onvoldoende duidelijkheid over de projectdefinitie en het ambitieniveau van het project.
- Door de anonimiteit was er geen zicht op de capaciteit van de laureaten om dergelijke opdracht tot een goed einde te brengen, een opdracht die niet alleen grote ontwerpvaardigheden impliceerde maar ook een grote technische bagage met betrekking tot de uitvoeringsfase.

Deze bezwaren vervallen vandaag grotendeels.

- Het stadsdebat, maar ook de vele discussies rond Turnova en de relatie ervan met de Grote Markt, hebben een draagvlak gecreëerd rond projectdefinitie en ambitieniveau van de toekomstige Grote Markt.
- De onderhandelingsprocedure met de laureaten, die nu gekend zijn, laat toe om bij te sturen op het vlak van de ontwerpbekwaamheid en de deskundigheid van het team om dergelijke opdracht tot een goed einde te brengen:
  - De stad kan nagaan hoe de drie teams zich nu positioneren ten opzichte van de verschillende inzichten die vaste vorm hebben gekregen tijdens het stadsdebat.
  - De stad kan eisen dat de laureaten hun team zo samenstellen (door bv. allianties met bijkomende partners) dat ze de opdracht naar behoren kunnen opnemen.
  - In de onderhandeling kunnen nieuwe elementen aan bod komen, zoals de erelonen van het ontwerpteam en de mate waarin deze erelonen leiden tot een kostenefficiënt project.

Maar er blijft toch iets knagen: met wat we nu weten zou de jury wellicht anders geoordeeld hebben. Missen we dus geen waardevolle kandidaten door de onderhandelingsprocedure op te starten met de drie geselecteerde laureaten?

#### 7.2.2. een nieuwe procedure?

Het opstarten van een nieuwe procedure kan heel snel gebeuren. Met de gegevens waarover we nu

beschikken, en waarvoor er trouwens een draagvlak bestaat sinds de succesvolle stadsdebatten, is een bestek snel uitgeschreven. De stad heeft overigens op dat vlak het voorbije jaar de nodige ervaring opgedaan, onder andere met de aanstelling van een ontwerper voor de Academies.

Het lijkt aangewezen om, zoals in het geval van de Academies, in twee fasen te werken: een oproep tot kandidatuurstelling, waarna een beperkt aantal kandidaten uitgenodigd worden om hun kandidatuurstelling verder uit te werken

### **7.2.3. eindafweging**

Een nieuwe procedure zal toch heel wat meer tijd en inspanningen vergen: een (Europese?) aankondiging, het samenstellen van een jury, het opstarten van een onderhandeling met de geselecteerde kandidaten...

Deze nieuwe procedure heeft weliswaar het voordeel dat er ruimer wordt gerekruteerd, maar de kandidaten vertrekken vanaf nul.

Het verder zetten van de lopende procedure is veel directer: de laureaten hebben zich eerder ingewerkt in de vraagstelling en het is voor hen dan een kleine stap om zich te positioneren tegenover de gegevens die het stadsdebat heeft opgeleverd.

Overigens heeft de stad nu zelf heel wat meer kennis verworven en ze kan voortbouwen op het draagvlak dat bij de bevolking (maar ook in de gemeenteraad) is verworven! Ze beschikt dus over de nodige troeven om het proces terdege aan te sturen.

Gezien de strakke timing waaraan de heraanleg van de Grote Markt onderhevig is lijkt het ons dan ook aangewezen om de lopende procedure verder te zetten en een onderhandeling aan te gaan met de drie laureaten, binnen de randvoorwaarden omschreven in dit verslag.

Heverlee, 4 januari 2009

ir. Marc Martens, architect ruimtelijk planner  
**bureau voor architectuur & planning, bv bvba**